

La literatura es una mentira que dice la verdad.

JUAN RULFO

Solem imaginar-nos la mort com una cosa molt llunyana. Això és així encara que passem els noranta anys. Jo, per exemple, sempre havia volgut veure la meua mort al llit, envoltat pels fills, néts i besnéts, una llum tènue entrant per la persiana, després d'una lenta malaltia. O millor, en un accident de trànsit, en un carrer d'ací, de Russafa, tornant de comprar el pa. Ràpid, només un instant, que no faça mal, adéu-siau. En canvi, la meua mort havia de ser molt més prosaica: electrocutat amb la nevera.

No sé ben bé on vaig anar, ni amb qui vaig acordar la treva. Els meus ulls van estar una bona estona contemplant el sostre de la cuina, abans d'entendre que de la petardada havia caigut a terra i havia perdut el coneixement. I en aquest estat de mig son em passejaven imatges pel cap que no recordava haver oblidat. Res d'una llum al fons d'un túnel, res de veure el meu cos per fora. Res de la meua vida passant per davant els ulls com una pel·lícula a càmera ràpida.

Era l'estiu del 2012, en ple agost. Fa anys que passem els estius a la caseta que tenim al Perelló, vora mar, amb els néts i besnéts. Aquest últim estiu, però, vaig decidir vindre una setmana a València, només per tornar uns llibres a la biblioteca i fer una ullada a les plantes. El meu fill Ximo havia de tornar uns dies abans de setembre per arreglar la tornada a la feina i li vaig demanar que m'acostara a casa.

Vaig obrir la porta, vaig donar la llum. Vaig deixar la maleta a l'habitació i vaig anar a la cuina per omplir la regadora. Mentre ho

feia, recorde que vaig sentir olor d'aigua pudenta. Vaig pensar que probablement es devia al fet que el pis haguera estat tancat tant de temps, o vés a saber, perquè en aquests pisos antics de Russafa segons d'on bufa el vent fa olor de claveguera. Vaig obrir finestres i persianes per ventilar. Vaig regar les plantes, vaig llevar les fulles músties. De tornada a la cuina vaig decidir que posaria en marxa la nevera, encara que només fóra per uns dies, a fi de poder encetar un paquet de llet i tindre aigua fresca. I orxata, recorde que vaig pensar, també compraré orxata.

Després ja no ho sé. Recorde que, amb l'endoll a la mà, torcent una mica el braç per connectar-lo darrere la nevera, em vaig adonar que trepitjava alguna cosa banyada, i em vaig dir: «Nyas, ara ja saps d'on ve l'olor d'aigua pudenta».

I aleshores la tirallonga de records que havia oblidat. Records que feia temps que no recordava i, ara i adés, el sostre de la cuina. A poc a poc em vaig anar adonant que no era mort, que per sort els ploms havien saltat a temps, que m'havia esvarat en un bassiot d'aigua pudenta de la nevera, que em devia haver trencat el maluc, que encara era jo, Jordi Llopis, que havia tornat a casa per regar les plantes, i que ara tenia un llibre per acabar. I que no som res.

—Pare, que no pot estar quiet ni en cadira de rodes?

Ja no em van deixar tornar a la caseta de la platja. Llit i bondat, que quin ensurt ens has pegat, iaio. Em vaig fer dur el portàtil del Perelló i Ximo va llogar una jove de l'Equador perquè em cuidara i em fera els àpats. Mentrestant, ja tenia jo prou feina passant en net els apunts d'aquest llibre. Això sí, primer vam haver d'exhumar les llibretes sota els sarcòfags de papers vells del meu estudi.

—Unes llibretes?! Però, pare, vosté sap la quantitat de papers que té ací?

Me'n vaig anar a l'altra banda i algú em va deixar tornar a aquesta banda, la dels vius. No sé amb qui vaig acordar la treva, ni com de llarga serà. Només sé que és una treva per arreglar una feina pendent, una feina que vaig començar fa més de setanta

anys. He hagut de sentir al bescoll l'últim final de tots, que jo volia més llunyà, per adonar-me que no puc acabar la meua vida sense acabar abans la història del tio Cocès, que és també un poc la meua història.

Aquesta és la història d'un home sant. I és també la història de com es va fer sant.

Vaig conèixer el Cocès la primavera de 1941. Llavors jo era un jove amb vint anys acabats de fer, i ingenu, molt ingenu. Estava completament apardalat, vaja. I apardalat vol dir amb el cap ple de pardals.

Havia passat la guerra en una casa de camp a les muntanyes càntabres, sense pena ni glòria. Un germà de ma mare, metge, va fer un informe en què em feia inútil per a la vida militar, i gràcies a un contacte seu vam poder refugiar-nos allà. En aquella vil·la vaig passar els tres anys de guerra, en podríem dir refugiat, llegint. Per això jo tenia el cap ple de pardals: perquè havia passat la guerra llegint. I llegir, com ja em deia mon pare, no serveix de res, més que per a omplir el cap de pardals, mira com ha acabat ta tia Julieta.

La seua germana Julieta estava afectada de quixotisme. Havia perdut tot el contacte amb la realitat i mon pare no deixava de repetir que havia sigut de tant de llegir, perquè és veritat que llegia moltíssim, a cabassades. Però a mi em semblava que si li faltava un bull era en realitat perquè el seu nóvio, un industrial paperer, en tenia una altra a Sabadell, i un dia va pujar al tren i no va tornar mai més. La pobra Julieta, per curar-se l'enyor, no va saber fer altra cosa que llegir més i més novel·les romàntiques, d'aquelles tan pre-visibles, fulletons infectes del segle XIX sense un bri d'originalitat, en què tot són morts passionals i duels per honor: carburant de primera per a fadrinotes.

En fi, jo també llegia novel·les, és cert, però tenien una altra qualitat, jo llegia coses de profit. Llegia Proust, llegia Joyce. Si em

posava aspre, que en tenia l'edat, llegia els autors de la Generación del 98, sobretot les novel·les de Baroja, d'Azorín, de Valle-Inclán. D'ací vaig passar als assajos d'Unamuno i Ortega y Gasset, i d'ací a un primer existencialisme francès. En el fons, jo crec que no entenia res del que llegia. És possible que, fet i fet, jo no fóra sinó una versió adolescent de ma tia Julieta, dedicat als meus ocis inofensius perquè el pare, ric industrial del tèxtil alcoià, havia posat a recer la seua fortuna i vivia ocult en un refugi luxós de les muntanyes de la província de Santander, lluny de les barricades i dels sanguinaris bolxevics.

—En mala hora vaig carregar tants llibres! —solia queixar-se mon pare quan ensopegava amb mi en algun dels quartos freds del casallot. I és veritat que vaig dur molts llibres d'Alcoi en un bagul, però era l'únic entreteniment que un jove de quinze anys podia trobar a Villa Sagrario—. Et quedaràs embacorat, com ta tia Julieta! Per què no ixes a pegar una volta pel bosc?

—Però a on vols que vaja el xic, Martí? —em defensava ma mare, sense aixecar els ulls de la bufanda de llana que teixia—. Que no saps que les muntanyes són plenes de milicians?

—Quins milicians vols que hi hagen ací, si açò és zona nacional? Almenys hauria d'anar a l'aldea a conèixer els jóvens de la seua edat.

—Però si tots els jóvens són al front! A més, i el llop? Que no saps que els pastors viuen atemorits pel llop?

—El llop? Ha, ha! L'únic que trobarà per allà fora seran vaques velles!

Jo ja eixia de tant en tant, si no feia mal oratge. M'enduia algun llibre i llegia davall els bedolls de la vora d'un rierol, sempre en guàrdia en escoltar el més mínim soroll del bosc. En el fons m'hauria agradat trobar-me amb algun d'aquells milicians que anunciava la mare, o veure de lluny algun llop, tan temut pels pastors, o fins i tot un ós. Però mai no va passar res d'interessant. Se sentien històries de desertors asturians que anaven rodors per les muntanyes, i de biscaïns que en retirada havien parat una emboscada als militars

a prop de Torrelavega i la jugada els havia anat en contra. Jo, en canvi, mai no hi vaig veure res de tot allò. I encara que hi haguera hagut moviments sospitosos, no crec que els hauria vist, perquè vivia sumit en les pàgines dels llibres.

Òbviament, quan ja en vaig tindre el cap ben ple, aquells ocells van començar a pondre. Em van vindre ganas d'escriure i vaig començar a fer les meues primeres ratlles en una llibreta. Relats ridí-culs, versos tragicòmics (tràgics en escriure'ls, còmics en llegir-los) o potser algun paràgraf atacat de melangia d'una vida més intrèpida. La llibreta aviat es va convertir en un diari minuciós, on descrivia tot el que m'envoltava, que no era gaire, però que aprofitava per exercitar-me en el difícil art de la doma d'adjectius, cosa que mon pare trobava que era més inútil que domar puces.

Quan em vaig acabar els llibres que havia portat amb mi, vaig començar a manifestar algun símptoma d'abstinència. Em moria d'avidesa lectora. Per sort, el balneari del doctor Ramiro Lafuente tenia una biblioteca on m'hauria quedat a viure. Era ben a prop de la nostra vil·la, i consistia en una mena de sanatori on semblava que havien anat a raure tots els aristòcrates de la vella Espanya, aquells que atien el foc de la guerra perquè prenga fort i després són els primers que corren a amagar-se, parapetats en els seus falcats de bitllets. Perquè, de malalts, no en vaig veure cap: tots els habitants del balneari estaven ben redons i polits, i les infermeres només servien cafés, conyac i cigars. De fet, l'únic malalt que es tractava al balneari del Dr. Lafuente vaig acabar sent jo.

No sé si va ser pel clima continental, per la humitat de la biblioteca del balneari o per les hores assegut davall els bedolls, el cas és que un constipat estacional se'm va anar convertint en una malaltia lletjota, de pulmons, amb una tos fonda i persistent. A mi em feia il·lusió que fóra tuberculosi, però el Dr. Lafuente em va dir que no somiara:

—Eso es un resfriado mal curado —repetia, per llevar-li impor-tància—. Está tranquilo, joven, que está en el lugar indicado. Nuestro

balneario no solo tiene la salubridad de los aires alpinos, también recibe la mejor brisa atlántica. Será cuestión de semanas, ya verá.

Això és el que més m'hauria agradat, perquè jo em cansava només de pujar l'escala de la biblioteca i, per poc que caminés, al cap d'un moment m'havia d'aturar si no volia traure el fetge per la boca.

—Ho veus, Martí? El xic no hauria d'haver eixit tant per allà fora —deia ma mare, sense apartar els ulls de la infinita bufanda de llana—. Quines ganes tinc que s'acabe esta guerra del dimoni!

La veritat és que no ens hauríem adonat de la guerra si no hagués sigut perquè al balneari del Dr. Ramiro Lafuente no es parlava d'una altra cosa. I perquè mon pare vivia amorrat a la ràdio, fumant sense aturall, pentinat i mudat amb l'esmòquing davall el batí. Gairebé cada dia rebia la visita d'algun aristòcrata del balneari, amb qui seguia amb entusiasme l'avanç de les tropes *nacionales*, i celebrava amb xampany cada bombardeig de l'aviació italiana sobre Barcelona o Alcoi.

A mi la guerra em bufava un ou. Supose que seria més correcte dir que el meu impuls era el de fugir d'aquelles valls i unir-me a les milícies que lluitaven contra el feixisme. Però no seria veritat. De fet, jo no tenia la més remota idea del que es jugava a Espanya, ni a Europa, aquells anys. Per això dic que no devia entendre ni *el problema de España* ni res del que llegia. Per descomptat, tampoc m'hauria imaginat mai la quantitat de morts que anaven omplint les fosses comunes a cada poble i ciutat, ni els rius d'exiliats que travessaven la frontera, ni els afusellaments massius, ni els camps de concentració, ni els rancors que es perpetuarien encara un parell de generacions. Jo només volia llegir i escriure, com a bon fill de burgés.

Com siga, els quasi tres anys que vaig passar a Villa Sagrario em van regalar un acusat problema respiratori, ja cronificat, un considerable volum de lectures i uns quants quaderns plens d'adjectius domesticats i inofensius.

Quan vaig tornar a Alcoi no arribava als cinquanta quilos, estava grogús com un exvot de cera i tenia uns atacs que amenaçaven de rebotar-me les temples cada vegada que tossia. Em vaig fer veure per uns quants metges que, sense dir-ho, es notava que creien que si no m'havia curat al balneari del Dr. Lafuente poc podria fer amb ells. Un em va dir que era tos ferina i que en principi remetria en poques setmanes, si em comprometia a agafar el tren entre Alcoi i Ontinyent i, als túnels, treia el cap per la finestra per inhalar el fum de la locomotora. Cada dia, dues vegades: anada i tornada. Dos mesos després, quan vaig començar a escopir sang negra, vaig deixar d'anar-hi. L'últim metge que vaig visitar em va recomanar que anara a Agres perquè em vera un remeier que ho curava tot amb neu.

Això sí, la meua tos passava completament desapercibuda, ja que la ciutat encara estava pitjor que jo. Acabada la guerra, Alcoi s'havia convertit en un cementeri urbà. El barri del Partidor era la zona zero del conflicte civil a les terres valencianes. Semblava un abocador d'enderrocs immens, com un assaig del que seria Berlín pocs anys després.

Afortunadament, la fàbrica del pare no havia quedat tan malparada com els edificis del Partidor. Tan bon punt va esclatar la guerra, havia sigut requisada per la CNT i mai no va deixar de fabricar uniformes i mantes per al front republicà. Els obrers li van botar foc en la retirada de l'hivern del 39, però, per sort, les flames només van cremar part dels magatzems i la maquinària va quedar relativament intacta. En poques setmanes la fàbrica de mon pare tornava a funcionar a ple rendiment, vinga a traure les últimes confeccions de roba per als nous presos que aquelles mateixes màquines, tan sols uns mesos abans, havien vestit de soldats.

La nostra casa havia sigut assolada i completament saquejada, però amb els cacaus que donava la fàbrica prompte vam poder refer-la i tornar a viure amb el decòrum d'abans de la guerra. Els primers mesos van ser un poc d'adaptació, i després el pare em va

enviar a València a estudiar Dret. Per més que jo vaig insistir a fer Filosofia i Lletres, mon pare trobava que allò no servia de gaire. Vaig intentar emprar el comodí de ma mare, però aquesta volta ella li va fer costat:

–Tens raó, Martí. Si el xic ha d'estudiar abans d'agarrar la fàbrica –va dictaminar, ara fent jerseis ben gruixats per al meu pit pansit–, val més que estudeie alguna cosa de profit.

Mentrestant, i gràcies a un cosí que treballava de redactor a *Las Provincias*, vaig publicar un parell de cròniques sobre com es recuperava la ciutat del Serpis durant la guerra. Jaume tenia l'esperança d'obrir una capçalera a Alcoi, o almenys una corresponsalia estable del diari, i anava tramant amistats amb industrials i gent potent. En aquells anys tan grisos, el meu cosí era, possiblement, l'única persona a tot València amb un bri d'entusiasme. Em va animar perquè escriguera, que acabara els estudis, i que si el projecte tirava endavant, que comptaria amb mi per a la redacció del nou diari.

–Tu escriu, Jordi! Lo que siga, encara que t'ho inventes de totes totes! –em deia sempre el Jaume.

–Encara que m'ho invente?

–La bona literatura és una mentira que diu la veritat, Jordi! Inventa, somia, crea!

Si hi havia una cosa que mon pare havia considerat encara més inútil que llegir, era escriure. Ara bé, quan va veure el meu nom escrit en les pàgines del diari i el grapat de xavos que em donaren a canvi, i després que el Jaume li explicara que el jove té capacitats, va trobar que tal volta podria seguir provant-ho, sempre que complira amb els estudis. Així, anava fent punts i estampant lletres en una màquina que mon pare em va sufragar quan va descobrir que, mal per mal, potser valia més escriure que no llegir.

Amb aquestes, el meu cosí Jaume, per afermar-me a *Las Provincias*, em va concertar una cita amb el redactor en cap. Deia que a

la directiva li havia entusiasmat la meua última crònica. Havíem quedat per esmorzar, com solíem fer de tant en tant a València, i aquell dia em va conduir a la porta del despatx d'un peix gros, diríem que sense avisar-me:

–Afanya't, Jordi, que ara té un buit!

–Però... i què li he de dir?

–Que sí, tu dis-li que sí a tot lo que et pregunte, que veja que tens ganes de treballar, d'escriure! Lo més important ara és que et veja amb ganes de fer faena!

–Però... com entre?

–Per la porta, com vols entrar? Ell només vol conèixer-te personalment, tu no patisques... Ah, i res de Jordi, eh? Ara eres Jorge, *para servir a Dios y a usted*. I si fa falta, *arriba España*, i *viva la Falange* i José Antonio i la Mare de Déu dels Liris, entesos?

–Entesos...

–Ja tens el carnet de la Falange?

–Ehm... el carnet?

–Si t'ho pregunta li dius que sí, *sí señor!*, que te l'estan fent, i que *viva Franco* i la mare que el va parir. Hala!

Tot seguit tocà a la porta, i en sentir la veu de l'interior em va llançar a dins sense gairebé deixar-me que m'arreglara la corbata.

–Senyor Sanchis...

–Jorge Llopis... *es un placer saludarlo!* El seu cosí m'ha parlat molt bé de vosté.

–El plaer és tot meu, senyor.

El senyor Sanchis, un homenet amb ulls d'òbila i quatre pèls rigo-rosament pentinats en una clenxa oliosa, es va aixecar a l'altra banda d'una taulassa per donar-me la mà amb nervi. Uns colpets enèrgics em van fer ballar els pulmons dins del pit i vaig haver de tossir.

–Crega'm, és un honor poder comptar amb vostés com a corresponsals d'una de les ciutats més avançades de la regió.

–Alcoi està sacrificant-se molt durament en la reconstrucció d'Espanya, senyor.

–*Lo sé, Jorge, lo sé.* La facció roja tingué allí un dels seus reduïdes més tossuts. Ja sap que Alcoi ha sigut per tradició un cau de feristeles lliurepensadores i d'ateus incendiaris.

–Així és, senyor –vaig estossegar–. Per sort, la gloriosa *cruzada* ha servit per a netejar en profunditat el terreny.

–Això m'assegura el seu cosí, i personalment m'incline a creure'l.

Es va aturar un moment per encendre un mig havà que se li havia apagat. Mentre ho feia, al tercer misto, vaig poder estudiar el despatx. Sobri, gairebé espartà, amb uns acabats en pell gens ostentosos. Damunt la taula tenia només l'estrictament necessari: paper timbrat, tinter, obrecartes, una cartera de cuiro i una bandereta del règim. No sé per què, ara el recorde en color sèpia, més que no en blanc i negre, i amb la textura del *No-do*. A la paret de darrere, des d'una pintura al·legòrica, Franco i Primo de Rivera dominaven l'estança amb el mateix pols ferm amb què dominaven tota la península.

–Li explicaré una cosa, Jorge, que espere que sàpia entendre –va dir mentre s'aixecava i es passejava per la sala–. Un confident amic de la Falange, el nom del qual ja dispensarà que em reserve, em detallà algunes de les estratègies portades a terme durant la *contienda*. Estigué molt vinculat a la reconquesta del *Levante* i en alguna ocasió m'ha explicat el que alguns insistien a anomenar *la batalla del Ebro*. Aquella batalla no va ser un setge a Catalunya perquè, com vosté ja deu haver intuït, les forces nacionals haurien pogut entrar a mata-degolla...

Me l'escoltava amb atenció, sense saber si assentir o seguir en silenci. Ell es va tombar cap a la finestra i guaitava al carrer.

–Però el Caudillo és un gran estratega i la seua tàctica tenia un bon motiu: desgastar les forces roges fins a l'extenuació, de manera que la nova Espanya prescindira de tot element indesitjat, per així fer *borrón y cuenta nueva* i extirpar els deliris de revolució internacional patrocinats pel Leviatan soviètic –se'm va girar de sobte–. Em segueix?

–Per descomptat, senyor Sanchis.

–Doncs bé, el meu amic, el tinent coronel, em comentà que amb el *Levante*, i especialment amb la industriosa ciutat d’Alcoi, s’aplicà la mateixa diligència a netejar els gèrmens que pogueren fer rebrotar la pesta roja. El lent degoteig de peladilles sobre la ciutat dels ponts per part de l’aviació italiana responia a este... *celo*.

–Des de la meua humil opinió, senyor Sanchis, deixe’m afegir que molt encertadament.

–Exactament, jove. Les hordes roges estaven compostes de pobres milicians amussats per exabruptes ideològics que haurien d’haver quedat soterrats amb el segle XIX, i Alcoi era una ciutat en mans d’una anarquia que recordava els pitjors moments del segle passat –vaig entendre que es referia a la Revolució del Petroli, que havia sotragat Alcoi més de seixanta anys abans–. L’Espanya redemptora que hui s’alça triomfal necessitava *cortar por lo sano* la gangrena comunista, i el nostre cirurgià, sense que per un moment li tremolara la mà de ferro, posà cadascú on pertocava.

Vaig començar a patir. Per què em contava tot allò? M’adoc-trinava o em posava a prova?

–I li assegure una cosa més, jove amic Jorge: quan la *refriega* internacional que es juga estos dies en el tauler mundial quede finalment decidida en mans dels nostres aliats alemanys i italians, es reconeixerà Espanya com un nou far mundial, avantguarda espiritual amb el temple necessari per exercir de guia catòlica d’Occident.

Darrere l’escriptori, Franco i Primo de Rivera em sotjaven triomfals, esperant que puntués el discurs del director, ni que fóra amb un punt concís o una humil coma.

–Si em permet, senyor Sanchis, afegiré que en esta gloriosa missió la premsa espanyola té un paper destacat.

El redactor en cap em guaità amb els seus ulls d’òbila, com si picant aquell punt haguera fet diana.

–Destacadíssim, jove amic, i essencial! No sols cal que la delmada població espanyola entenga que el sacrifici ha sigut necessari

i inevitable, sinó que ha d'assenyalar sense embuts els brots verds que esperançats s'alcen cara als rajos del sol de la nova Espanya –el seu dit enravenat deixà d'assenyalar la marqueteria del sostre per apuntar-me a mi–. I això, estimat amic, que m'havia paregut descobrir en els seus escrits, ara veig que tenen un fons ben madurat. Vosté té el sedàs optimista del soldat a qui les ferides deixen de coure pel bàlsam reparador de la victòria. Així ha de seguir, Jorge. En este terreny té el seu futur periodístic, convertit en herald del renaixement espanyol.

Per un moment vaig tindre por de semblar irònic:

–El meu estil, senyor, no té una altra finalitat.

–Per això mateix he volgut escoltar la seua proposta.

–La meua... proposta?

Jo no sabia que haguera de tindre res a proposar-li.

–Jove amic, no siga tímid. El seu cosí Jaime ja m'ha indicat oportunament que és vosté una font inesgotable de projectes.

–Bé... en realitat és... ehm, una proposta informal –vaig començar a quequejar, fent temps–. De fet, ni tan sols l'he duta per escrit...

–Vinga, no es pose *mojigato*... Les seues lletres emanen imaginació i força renovadora!

Una proposta? Aquell *mandamás* esperava que omplís davant ell un xec en blanc, i jo no sabia si la quantitat a apuntar seria massa alta o massa baixa.

–Bé, es tracta de... ehm, es tracta d'una sèrie d'articles... per a l'estiu... –el director em seguia mirant amb els ulls d'òbila oberts de bat a bat– entre juny i setembre... –vaig dilatar l'estiu, ja que hi érem– ...de freqüència setmanal.

El senyor Sanchis assentia lleument, esperant més informació.

–I... bé, seria una col·lecció de retrats... de personatges anònims, de la comarca d'Alcoi... i de l'interior de València...

–Ahà. Podria concretar una miqueta?

Em vaig deixar envair per un atac de tos per tal de guanyar temps. Havia d'improvisar alguna cosa i ho havia de fer tirant mà

d'alguna de tantes idees que havia tingut. Jo havia somiat, perquè jo somiava molt i a tothora, poder escriure un articlet setmanal al diari durant les vacances d'estiu. Hauria escrit el que m'haguessen demanat, tant si era per enaltir el Movimiento com per escarnir-lo, si una colla de maquis m'ho haguessen demanat per al seu pamflet clandestí. Jo era un escriptor a la recerca d'un senyoret i em llogava desesperadament al millor postor, o a qualsevol postor.

—Es tracta d'il·lustrar, amb vides anònimes, el *amanecer* esplendorós de la nova Espanya...

Es tractava de convertir la misèria de la postguerra franquista en un jardí perquè els vencedors no tingueren cap càrrec de consciència.

—Es tracta de convertir el paisatge després de la tempesta en una afortunada ocasió —ara em mirava, i vaig aprofitar per endossar-li la tirallonga de valors— per a la reconstrucció d'una Espanya unida, catòlica, fidel a les tradicions i agermanada amb tots els pobles del món en una internacional... —el senyor Sanchis alçà una cella circumspecta— en una internacional cristiana. Amb els meus articles oferiré una col·lecció d'instantànies pintoresques que il·lustraran l'esforç sobrehumà de la nova Espanya per a situar-se, de bell nou, en els cims més ínclits de la seua història imperial.

—Ahà. I quines instantànies té al cap?

Aquell home només volia que concretés, i a mi no em venia res al cap. Però, ja que semblava que aquell dia tenia punteria, vaig decidir d'apuntar ben amunt i disparar.

—La reconstrucció d'Alcoi. Els alcoians treballen colze a colze oblidant les velles desavinences per alçar l'antiga gran ciutat industrial del Llevant. Sabia vosté que, acabada la jornada laboral, els treballadors s'uneixen per barris per a arreglar els desperfectes urbans? —això, és clar, m'ho vaig inventar completament—. Moltes d'estes obres les van començar a dur a cap els presos rojos i actualment són realitzades per persones fervents de tots els estrats socials... uns exercint el perdó amb cristià fervor; els altres, netejant de vell

rancor els seus cors senzills i abraçant les innegables bondats que el nou règim aporta a tots els ciutadans honrats.

—Ahà, és interessant...

La meua escopeta d'adjectius fumejava. Però els ulls d'òbila del senyor Sanchis encara volien més.

—O el cas del pou de neu de Confrides, com ja vaig relatar gràcies al seu altaveu, que en estiu s'obrirà per a transportar i vendre la neu que conté. Segurament serà una de les últimes vegades que s'haurà omplit i voldria oferir amb la meua crònica un sentit adéu a una de les faenes tradicionals més àrdues...

Ara el senyor Sanchis havia parat d'assentir i pareixia que no m'escoltava, mentre encenia de nou el cigar. Vaig seguir tirant de grans paraules:

—El progrés de la nació, sempre acord amb la seua unitat i els seus valors ancestrals, propicia el necessari sacrifici de les indústries tradicionals. Els meus articles oferiran al·legories de la nova Espanya i mostraran la reconversió que ja es du a terme.

—I el que ha explicat abans, allò dels personatges populars?

Em va agafar un poc desprevingut. Per sort, coneixia un parell de personatges que podien convertir-se fàcilment en retrats pintorescos:

—Per exemple, un vell nevater de Confrides que vaig tindre la sort d'entrevistar. O un altre cas apassionant —aquest el vaig caçar al vol en una conversa que vaig sentir durant un dels viatges que vaig fer en tren a Ontinyent per allò de la suposada tos ferina:— la lenta extinció de la família Puig, detentors del monopoli del negoci de la neu a totes les serres entre Xàtiva i Alcoi, paradigma de la decadència de la indústria nevatera.

—Ahà.

El senyor Sanchis semblava insaciable. De sobte, vaig recordar el que tenia a la butxaca:

—Deixe'm que li ho il·lustre... És només un apunt del natural extret del meu dietari, però crec que seria fàcilment convertible en un article.

Vaig traure un full en què havia fet un retrat literari del Coces, el curandero d'Agres que vaig visitar per allò dels pulmons i que trobava que m'havia eixit prou bé.

–Té bona mà per als adjectius... –em va dir quan vaig acabar.

–Gràcies, senyor. És només un esbós...

–I eixe home existeix de veres? No deu ser una invenció seua...

–No senyor! Ací és on volia arribar, senyor Sanchis. Als nostres pobles hi ha una caterva de personatges que pareixen d'altres temps. Este senyor, el tio Coces, té més de huitanta anys i és la memòria viva de la comarca. Ha passat per nombrosos oficis: llaurador, pastor, nevater, traginer i curandero.

–Ha dit vosté... curandero?

–Sí senyor. Un curandero boníssim, molt respectat en la zona, tota una eminència! De fet, a mi m'ha tractat un problema respiratori que...

–Parla vosté en serio, Jorge?

Quina era la versió oficial dels capitosts de la Falange sobre la medicina popular? Els saludadors rurals sempre són persones molt religioses i devotes, tot i que potser no ho eren segons els preceptes del nacionalcatolicisme.

–Senyor Sanchis, entenga la ironia! Em referia, òbviament, a un dels últims estendards de la superstició i de l'ostracisme religiós en què ha viscut Espanya durant...

–Ostracisme religiós? No es deu voler referir a...

No em vaig estar de tallar-lo, ho havia d'arreglar com fóra:

–Em referisc a l'obscurantisme espiritual que el nacionalcatolicisme combat des dels altars! Gràcies a la *cruzada* imperial del Caudillo, els curanderos i altres estafadors deixaran d'enriquir-se amb la superstició i la bona fe dels pacients. Passaran a ser història i per este motiu, igual que amb els pous de neu, eixe *matasanos* de fira es converteix en un cas exemplar dels necessaris sacrificis que la nova Espanya exigeix per a reconvertir la vella espiritualitat ibèrica en el far il·luminador d'Europa i de la Cristiandat sencera.

–Ja veig per on va...

Doncs massa sort, vaig pensar, perquè ho havia agafat pels pèls.

–És un projecte arriscat –vaig reblar–, però porgador i imprescindible.

–Bé, Jorge, sincerament crec que la seua idea mos faria guanyar lectors durant l'estiu. Plantejaré la seua proposta en el consell de redacció, però ja sap com són les coses. De moment, remeta'm un resum ben detallat, amb un guió dels articles que redactaria i un parell d'exemples... eixe d'Alcoi i també el del curandero, quan el tinga acabat. Jo crec que els podrem convèncer.

–Moltes gràcies, senyor Sanchis.

–Gràcies a vosté, jove –em va dir visiblement satisfet, mentre em tornava a saccar la caixa toràctica–. I... un consell, si em permet.

–Per favor.

–No l'anomene *ostracisme* –va dir amb veu baixa, com si fóra una confidència–. És una paraula molt *denostada* per la Falange, ja sap que era una de les acusacions més comunes dels rojos...

Vaig voler obrir la boca per justificar-me.

–Però no es preocupe, jove amic, no es preocupe. Sé perfectament a què es refereix i no li falta raó. Cal tindre mà ferma amb les paraules. Vosté és jove i té un do. Confie que amb el temps sabrà polir-lo.

–Serà gràcies a l'oportunitat que m'ofereix *Las Provincias*, senyor.

–I cuide's eixa tos, que ara la gent es mor d'un constipat mal curat.

–Gràcies, senyor Sanchis.

Em va acompanyar a la porta, però abans d'obrir-la es va quedar quiet mirant l'aire. No entenia què esperava. Per sort, els retrats de darrere m'ho van recordar. Vaig saludar a la romana abans d'eixir i tornar a alenar.